

Warszawa, 05-05-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.7037.10.2022.AT

Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki
ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w dniu 18 lutego 2022 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Pani Moniki Poboży, Dyrektora Departamentu Współpracy Międzynarodowej w Ministerstwie Edukacji i Nauki, z prośbą o udzielenie wyjaśnień. Sprawa, podjęta przez RPO na skutek otrzymania wniosku od dyrektora jednej ze szkół podstawowych, dotyczyła możliwości przyjmowania do szkoły uczniów mieszkających za granicą Polski oraz wydawania im zezwolenia na spełnianie obowiązku szkolnego poza szkołą.

Wnioskodawczyni poinformowała Rzecznika, że w ocenie MEiN edukacja domowa nie dotyczy dzieci, które nie mieszkają w Polsce, w związku z czym System Informacji Oświatowej nie przyjmuje określonych danych.

Odnosząc się do wskazanego problemu, Rzecznik zwrócił uwagę na uzasadnienie zmian dokonanych w 2021 r. w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.), polegających na usunięciu warunku, że przedszkole,

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Tel. centr. (+48 22) 55 17 700
Infolinia obywatelska 800 676 676
biurorzecznika@brpo.gov.pl
bip.brpo.gov.pl

szkoła podstawowa lub szkoła ponadpodstawowa, do której dziecko zostało przyjęte, znajduje się na terenie województwa, w którym zamieszkuje dziecko¹. W uzasadnieniu projektu ustawy stwierdzono, że celem regulacji jest usprawnienie obowiązujących przepisów dotyczących edukacji domowej oraz wsparcie polskich dzieci uczących się w trybie edukacji domowej za granicą. Zniesienie ograniczeń w wyborze szkoły ze względu na teren województwa miało wychodzić naprzeciw oczekiwaniom społecznym dotyczącym gwarancji równego dostępu do edukacji (art. 70 ust. 3 oraz ust. 4 Konstytucji RP) oraz praw rodziców do decydowania o kształcie edukacji ich dzieci, zawartych w licznych aktach normatywnych zarówno krajowych, jak i międzynarodowych (m. in. art. 48 ust.1 oraz art. 53 ust. 3 Konstytucji RP, art. 26 ust. 1 w zw. z art. 28 ust. 2 i 3 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności). Zdaniem autorów projektu zniesienie obowiązku zamieszkania na terenie województwa miało tym większe uzasadnienie, iż projektowaną ustawą wprowadzono możliwość edukacji domowej dla dzieci mieszkających na stałe poza granicami Polski².

Rzecznik Praw Obywatelskich uznaje słuszność argumentacji przedstawionej w opiniach załączonych do wniosku do RPO. Jak stanowi preambuła ustawy Prawo oświatowe, oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa. System oświaty zapewnia realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się (bez względu na miejsce zamieszkania), zaś rodzice mają prawo wyboru szkoły dla swojego dziecka. O zasadności podjęcia edukacji domowej rodzice rozstrzygają we własnym zakresie – w 2021 r. zniesiono także obowiązek dołączania do wniosku o zezwolenie na realizację obowiązku szkolnego poza szkołą opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej³.

Polski system oświaty zapewnia obywatelom, którzy nie mieszkają w Polsce, różne możliwości spełniania obowiązku szkolnego i obowiązku nauki. Dzieci i młodzież mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły za granicą, w tym na podstawie umów

¹ Art. 37 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo oświatowe uchylony przez art. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 marca 2021 r. (Dz. U. poz. 762).

² <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=464> (dostęp: 29.04.2022).

³ Art. 37 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy Prawo oświatowe uchylony przez art. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 17 marca 2021 r. (Dz. U. poz. 762).

międzynarodowych lub porozumień o współpracy bezpośredniej zawieranych przez szkoły, jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej lub w ramach programów edukacyjnych Unii Europejskiej⁴. Wśród dostępnych opcji jest również nauka w szkołach i zespołach szkół przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, prowadzonych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki (także na odległość)⁵. Wydaje się, że nie można wskazać przepisów, które ograniczają edukację domową w ramach polskiego systemu oświaty wyłącznie do osób posiadających miejsce zamieszkania na terytorium RP. Ograniczeń takich nie zawarto np. w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2019 r. w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą (Dz. U. poz. 1652), które przewiduje możliwość przyjmowania do szkół także dzieci obywateli polskich stale zamieszkałych za granicą oraz dopuszcza naukę w szkołach w Polsce prowadzącą kształcenie na odległość.

W odpowiedzi z dnia 14 kwietnia 2022 r. (znak: DWM-WOPG.473.191.2022.MT) Pani Monika Poboży, Dyrektor DWM w MEiN, przedstawiła następujące wyjaśnienia: „Zgodnie z przepisami art. 37 ustawy, dyrektor szkoły może wydać zgodę na realizację ww. obowiązków poza szkołą wyłącznie w odniesieniu do uczniów szkoły. Przepisy nie zawierają odrębnych regulacji dotyczących spełniania ww. obowiązków poza szkołą przez osoby przebywające za granicą. W związku tym, dyrektorzy szkół nie mają możliwości wykazania ww. uczniów w Systemie Informacji Oświatowej.”

W ocenie RPO pismo Pani Dyrektor nie zawiera odpowiedzi na zasadnicze pytanie postawione we wniosku, tj. dlaczego dyrektor szkoły nie może przyjąć do szkoły ucznia – obywatela Polski – mieszkającego za granicą Polski, a następnie wydać w jego przypadku pozytywnej decyzji w sprawie wykonywanie obowiązku szkolnego poza szkołą. Można odnieść wrażenie, że główną przeszkodą jest sposób funkcjonowania Systemu Informacji Oświatowej, jednak w odpowiedzi nie przedstawiono przyczyn takiego stanu rzeczy.

⁴ Art. 36 ust. 10 ustawy Prawo oświatowe.

⁵ Art. 8 ust. 5 pkt 2 lit. c ustawy Prawo oświatowe.

Z uwagi na powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o analizę opisanego problemu oraz uzupełnienie poprzedniej odpowiedzi w możliwie szybkim terminie.

Będę wdzięczny Panu Ministrowi za zapoznanie się z opiniami prawnymi załączonymi do wniosku do RPO, a także z wcześniejszą korespondencją Rzecznika z Ministerstwem Edukacji i Nauki.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
/-podpisano elektronicznie/

Zał. 2:

1. Opinia prawna dla SP
2. Opinia